

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XIX. Vtrum delectatio sit inductiua dilatationis, & sitis; impeditiua vsus
rationis, & perfectiua operationis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

maiores, quàm quæ sunt circa sensibilia. Quæ de causa dicebat Apostolus: *Cupio dissolui, & esse cum Christo*; id est carere omni delectatione sensibili, & frui sola spirituali. Iam quod ad transmutationem attinet corporalem, ea provenit, ex delectatione corporali, non ob eius præstantiam, & magnitudinem, ac fortitudinem maiorem, quàm quæ convenit delectationi spirituali, sed ex natura, & debilitate organi corporalis, in quo & dependenter à quo eiusmodi delectatio percipitur, utque vitetur eius læsio quando delectatio est vehemens, aut diuturna, est necessarium temperare illam, ac refrænare. Quod in delectatione spirituali ideo non evenit saltem directè, & per se, quia percipitur absque cooperatione organi corporalis & consequenter absque eius læsione.

Art. 1. ad 10. Inter ea, quæ habent rationem finis, quod est magis necessarium, est melius; ut patet in Deo, qui est finis ultimus omnium, idemque est summè necessarius; & sic de cæteris finibus, ut pote subordinatis primò cum imitatione eius, & participatione, qua fines sunt. At inter ea, quæ habent rationem mediæ, ac instrumenti, quod est magis necessarium, est e converso minus bonum, atque ignobilius: quia eo ipso distat magis à fine, quàm mediæ minùs necessaria. Medium enim, ac instrumentum magis necessarium ad finem, non solum est necessarium ad ipsum finem, sed etiam ad reliqua mediæ minùs necessaria. Quapropter inter finem, & medium magis necessarium interiacent hæc aliæ mediæ minùs necessaria, quæ immediatè, vel certè propinquius inducunt finem: sicut calor ut octo ignem, à quo distat magis calor ut quatuor, magis verò calor ut duo, & adhuc magis applicatio agentis ad passum, magis gradatim necessaria ad existentiam novi ignis. Quod autem maximè distat ab optimo, quod est finis, est minimæ bonitatis.

Art. 2. Iam in brutis operationes sensuum, & appetitus sensitivi habent rationem puri finis inter ea quæ insunt ipsis intrinsecè. Quia nihil est in illis nobilius, ac præstantius, ad quod tanquam, ad ulteriorem finem ordinentur operationes eiusmodi. Manifestum autem est, operationes tactus esse præ cæteris omnibus operationibus necessarias ad conservationem individui, & speciei brutorum. Eadem igitur sunt præstantissimæ in brutis, ideoque ad delectationem secundum tactum ordinantur reliquæ omnes eorum operationes, tanquam ad finem suum ultimum intrinsecè perfectiorem, ipsorum, uti rectè constituit Philosophus illo in loco.

Art. 3. At in homine eadem sensuum, & appetitus sensitivi operationes habent rationem mediæ, potius ac instrumenti. Ordinatur enim ad operationes intellectus, & voluntatis quæ in homine præcellunt reliquis omnibus eius bonis, ideoque habent rationem finis, ad quem reliqua omnia ordinantur, ut mediæ, ac instrumenta. Eadem igitur ratione maioris necessitatis, convenientis tactui, quàm visui, concluditur operationes, & delectationes circa tangibilia esse minoris momenti, minorisque æstimationis apud hominem, quàm operationes, & delectationes circa visibilia; uti non minus rectè tradit idem Philosophus. Cohærent itaque optimè inter se, & cum doctrina, tradita duo illa Philosophi documenta, nec enim repugnat idem respectu eiusdem esse melius, & minus bonum, maius, & minus sub diuersa comparatione, & secundum conceptus diuersos, uti est diuersa comparatio in ratione finium, & in ratione mediorum, ac instrumentorum.

QVÆSTIO XIX.

Verum delectatio sit inductiva dilatationis, & sitis; impeditiva vsus rationis, & perfectiva operationis?

Videtur non esse. 1. Quia amor est causa omnium affectuum interiorum, & concupiscentia omnium operationum exteriorum, ut dictum est supra. Nullus igitur superest effectus, cuius delectatio possit esse causa.

2. Dilatatio pertinet potius ad amorem, & concupiscentiam; ad amorem quidem quia Apostolus loquens de dilectione charitatis 2. ad Cor. 6. 11. dicit: *Cor nostrum dilatum est*. Ad concupiscentiam verò, quia hic affectus ordinatur ad recipiendum bonum nondum habitum, ideoque ad ipsum pertinet dilatare, & sic disponere cupientem ad receptionem. Ergo dilatatio non pertinet tanquam effectus, sed solum tanquam præuia dispositio ad delectationem, quæ est de bono iam recepto. Imò videtur constrictionem potius esse effectum eius. Quia bono iam præfenti adhæremus per voluntatem illud firmiter retinendi. Quod fit constringendo, & non dilatando. Quia dilatatio disponit, ut effluat bonum habitum, & constrictione, ut retineatur.

3. Sitis, quæ metaphora significatur concupiscentia, seu desiderium, opponitur tranquillitati, & quieti, quam dictum est esse propriam delectationis. Nihil autem est causa sui oppositi. Ergo delectatio nequit esse inductiva sitis, seu concupiscentiæ, ac desiderij. Accedit ad delectationes corporales sæpè subsequi fastidium, ut apparet in cibo, & potu, cum delectauerint usque ad saturitatem. Fastidium autem opponitur siti, & nihil est causa oppositorum.

4. Impossibile est, ut sit impeditivum vsus rationis, quod confert ad scientiam, & prudentiam. Quies autem animi, quæ pertinet ad quidditatem delectationis, confert plurimum ad utramque. Quia 7. physic. text. 20. dicitur, *sedendo, & quiescendo fieri animam scientem, & prudentem*, atque Sap. 8. 16. *Intrans, ait sapiens, in domum meam, conquiescam cum illa*, nempe sapientia.

5. Vsus rationis præit delectationem, tanquam eius causa, ut apparuit superius. Nihil autem impeditur per suum effectum. Ergo vsus rationis non impeditur per delectationem. Accedit per exercitium alicuius potentie non posse impediti exercitium alterius potentie non subordinatæ priori potentie. Delectatio autem est in appetitu sensitivo, cui non subordinatur intellectus, seu ratio, sed magis e converso, ut dictum est q. 4. Ergo fieri non potest ut vi delectationis corrumpatur vsus rationis.

6. Operatio est vniuersalis causa delectationis, ut patet ex questione præcedenti. Nihil autem est perfectiorem suæ causæ, utpote conferentis, adeoque præhabentis in se totam perfectionem effectus. Ergo delectatio non est causa perfectiva operationis. Confirmatur quia si delectatio perficeret operationem, delectationes quærerentur, ut fines operationum: Quia in omni genere perfectio habet rationem finis. Operationes autem non sunt propter delectationes, sed e converso delectationes instituit, indultitque natura propter operationes.

7. Perfectio operationum provenit ex directione rationis, & prudentiæ. Repugnat igitur, atque implicat in terminis delectationem simul esse, & impeditivum vsus rationis, & perfectivum operationum.

Art. 1.

Art. 1. Respondetur. Quatuor effectus attribuuntur communiter delectationi cum D. Thoma quæst. 34. nempe, dilatatio, ac ampliatio quædam delectati; & sitis, seu concupiscentia, ac desiderium boni delectantis; perturbatio, ac impeditio, & excæcatio vsus rationis; ac demum vis perfectiua operationis. Sed non eodem modo hæc omnia delectationi conueniunt. Primum enim dilatatio & ampliatio attribuitur metaphoricè tantum, ac improprie delectationi secundum se, & quatenus afficit substantiam animæ; comparatione verò corporis proprie, & sine metaphora. Ratio metaphora est, quia delectatio est quasi acceptatio boni præsentis, eiusque in animum inductio: Vnde habet similitudinem quandam analogicam cum receptione, ac inductione vnius corporis in aliud; Receptio autem dilatat corpus recipiens, quantum necesse est, vt subingrediatur corpus, quod recipitur. Igitur delectatio se habet in animo ad modum dilatantis plus minus, prout fuerit magnitudo boni præsentis, & possessi, ex quo ipsa suboritur. Ratio proprietatis respectu corporis est, quia vnusquisque affectus immutat organum corporale, à quo dependet, iuxta naturam, & conditionem suam peculiarem, quæ dependet ex natura apprehensionis præcedentis, qua dirigitur. Delectatio autem sublequitur ad præuiam apprehensionem boni præsentis, & subingredientis in substantiam animalis. Quapropter affectus delectationis operatur in organo transmutationem dilatatiuam, qualis vti que est idonea ad recipiendum, & continendum bonum, quod subintrat. Hoc autem præstat diffundendo sanguinem, & spiritus vitales, penes quos est præcipua vis caloris. Calor autem est rarefactius, & dilatatiuus corporis, cui inest ad maius spatium. Itaque delectatio dilatat re ipsa cor, & reliquas corporis partes, & quasi dilatat, & ampliat animam secundum se, multum quidem si præuia apprehensio faciat apparere magnum delectabile; & parum, si eadem apparentia sit parua. Vtraque porro dilatationis ratione, delectatio dicitur lætitia, quasi lætitia quædam.

Art. 2. Sitis, seu concupiscentia, aut desiderium potest sumi, & positivè, & negativè, nempe pro exclusionem fastidij, & pro inclusionem conatus tendentis ad bonum absens. Exclusio fastidij conuenit per se delectationi: quia ex sua natura adheret libenter bono præsentis, tanquam perfectiuo animalis. Accidit nihilominus, vt generet fastidium per accidens ratione organi corporalis labefacti ex assidua, nimiumque protracta diffusionem sanguinis, & spirituum, ideoque aucta nimium, iuxta expositionem præmissam supra in communi quæst. 3. art. 4. Eodem pertinet delectatio effusa ad nimietatem delectabilium. Hinc enim sequitur etiam, vel maxime fastidium circa ipsa delectabilia, vt patet in nimietate ciborum, & sic de aliis obiectis delectationis corporalis. Quia verò in delectationibus spiritualibus nihil eiusmodi reperitur, sitis negatiua, & exclusio fastidij inest illis vniuersaliter, loquendo per se, seu præscindendo à redundantia delectationis spiritualis in corpus; quod contingit indirectè vexari, & male habere propter illam, dum est anima vnita corpori corruptibili. Sitis autem positivam, & concupiscentiam, ac desiderium causat indirectè delectatio, tum per memoriam sui, tum maxime ratione cognitionis representantis simul cum delectabili præsentis absentiam, vel quoad partes eius nondum habitas, vel quoad delectabile aliud; ad quod disponit delectabile præsens, aut cum quo idem est impossibile. Ex priori consideratione delectationes corporales sunt omnes sitis-

bunda, quia existunt successiue adueniente vna parte delectabilis post aliam. Et præterea vnumquodque delectabile corporale est pars tantum delectabilis adæquati, quo indiget animal. Nihil namque vnum est, per quod solum benè habere possit absque vltiori semper progressu ad alia, atque alia delectabilia. Coniunctio autem cognitionis circa partem delectabilis adhuc absens cum cognitione præsentis suauitatis, ac dulcedinis, acut appetitum, augètque auditatem concupiscentiæ. Quo pacto dicit Augustinus lib. 4. confessionum cap. 11. audita prima parte versus, eaque delectante, desiderari propterea audius alteram partem versus, eiusque auditionem, & delectationem audiendi similem delectationi præsentis, eiusque completiuam. Ex posteriori consideratione delectationes etiam spirituales causant sitim, ac desiderium, quando adest imperfecta possessio delectabilis spiritualis, & abest adhuc perfecta possessio, ad quam illa disponit. Sic cognitio inchoata veritatis cum delectatione imperfecta circa ipsam accendit sitim, ac desiderium cognitionis magis intimæ vsque ad cumulum totius perfectionis absolute possibilis. Quo etiam patet cognitio, & delectatio viatoris circa Deum accendit sitim, ac desiderium visionis Dei, & delectationis visualis circa ipsum. Itaque sitis, & desiderium consequitur ad delectationem, non ex conceptu eius secundum se, sed ex imperfectione, vel delectabilis, seu successiui, seu insufficientis se solo, vel possessionis, ac præsentia obiecti delectabilis.

Art. 3. Vfus rationis impeditur per delectationes corporales; perficitur verò per spirituales. Perficitur quidem per delectationes spirituales, quia proueniunt ex ipso vsu rationis, vel terminante, atque causante delectationem circa se immediatè, vel proponente delectabile aliud. Delectatio autem applicat animum ad causam, & originem sui, ideoque delectatus vsu rationis, & cognitione veritatis firmatur eo ipso magis in vsu rationis, & attentione rationali ad veritatem, aliisque delectabilia proposita per rationem. At delectationes corporales minuunt, & aliquando extinguunt vsu rationis, vniuersaliter quidem omnes duplici de causa. Primo nimirum, quia delectatio est causa applicationis animi, & virium eius ad obiectum actualiter delectans. Vehemens autem attentio, & applicatio animi ad aliquid, minuit vires eius, & attentionem circa reliqua. Vnde vehemens applicatio sensus ad bonum sensibile impedit attentionem rationis ad intelligibilia. Quia verò bonum præsens maiori vi pertrahit animum ad se, quàm absens, aut præscindens à præsentia, propterea impeditur magis vsus rationis per delectationem, quàm per amorem aut concupiscentiam. Secundo delectatio corporalis causat, vt dictum est, transmutationem corporalem, eamque eadem ratione maiorem, quàm amor, & concupiscentia. Transmutatio autem corporalis, quæ est perturbatio dimouens ab statu permanenti connaturali partium, & organorum corporali, officit vsui rationis, quæ exercetur melius organo corporali mediocriter temperato, & consequenter debilitatur, & minuitur, & quandoque extinguitur totaliter, eodem præternaturaliter affecto, ac indisposito, vt patet in delectatione ebrietatis Venereorum, aliorumque eiusmodi. Particulariter verò aliquæ delectationes corporales impediunt vsu rationis practicæ, quia sunt intrinsecè inhoneste, vel excedunt limites rectæ rationis, ideoque opponuntur eidem & auertunt animum à consideratione eorum, quæ fonent, ac promouent principia, & conclusiones, quæ perducunt ad rectam operationem, & consequenter eadem delecta-

tiones gignunt apparentiam obiectorum contrariam rectæ rationi. Quia qualis vnusquisque est, & qualis est affectus eius, talis finis videtur ei, vt dicit Philosophus. Vnde idem Philosophus 6. Ethic. cap. 5. docet delectationes corporales, nimirum excessiuas, ac turpes corrumpere existimationem prudentiæ. Ex hoc igitur postremo capite aliquæ delectationes impediunt vsum rationis practicæ speciali, & maiori quadam vi; vsum verò rationis tam practicæ, quàm speculatiuæ impediunt omnes vniuersim delectationes duplici illa priori ratione. Vtrique verò viget magis, nocetque vehementius in postremo isto delectationum genere, vtpote perturbatiuo magis temperamenti naturalis, magisque diuersiuo virtutis intellectualis.

Art. 4. Perficit nihilominus delectatio operationem, ad quam consequitur, moraliter quidem si sit moderata, & conformis dictamini rationis rectæ; si minus naturaliter, seu physicè, & quoad entitatem. Perficit autem dupliciter. Primò, in genere causæ formalis, quatenus est vltimum complementum bonitatis conuenientis operationi, & intentæ ab operante, dum operatur. Vnumquodque autem perficitur per suum complementum, & maxime vltimum, vtpote quietatiuum, atque expletium appetitus. Qua de causâ dicit Philosophus 10. Ethic. cap. 4. operationem perfici delectatione non sicut à medico sanum, sed sicut eundem à sanitate. Deinde perficit operationem delectatio in genere causæ finalis: quia expertus delectationem redundantem ex operatione incumbit illi vehementius, & perstat in eadem constantius, & auget conatum operandi, vt delectatio subsequatur vberior. Qua de causâ dicitur ibidem à Philosopho cap. 5. delectationibus augeri proprias operationes, & impediri extraneas, prout exponetur infra q. 26. art. 6. Vnde natura operationibus bonis adiunxit delectationes puras, nec infectas admixta, aut superueniente mox amaritudine, vt iis tanquam eis traheremus ad operationes bonas absolute, atque perfectius operantis simpliciter, & non tantum secundum quid, cum præponderantia nocuenti. In hunc igitur modum delectatio est inductiua dilatationis, & sitis, seu prosecutionis boni absentis, & impeditiua vsum rationis, atque perfectiua operationis.

Ad 1. Dictum est superius non semel, quemlibet affectum posse saltem indirectè inducere quamlibet speciem aliorum affectuum circa obiecta alia, quorum accessio iuuare potest existentiam, aut conseruationem obiecti, quod est motiuum, & causa eiusdem affectus. Quapropter delectatio etiam potest proculdubio inducere hoc pacto, & amorem, & concupiscentiam, & quosvis alios affectus. Cæterum directè, & per se, atque ex conceptu suo vniuersali, nullum aut affectum interiorem, aut exteriorum effectum inducit delectatio. Quia est terminus, & complementum omnis alterius affectus, & effectus. Quod nec amor conuenit, neque concupiscentiæ, vt innotuit supra; atque istud discrimen intentum est inter exponendum conceptum quidditatum delectationis. Verum hoc non tollit, quominus eadem delectatio inducat effectus modò illi attributos ratione, aut organi corporalis, aut peculiaris conditionis conuenientis obiecto ex se insufficienti ad quietandum perfectè, & adæquatè appetitum. Vnde amor, & concupiscentiæ conuenit vis actiua ex se, exque conceptu suo intrinseco, ac vniuersali; delectationi serò per accidens modo dicto.

Ad 2. Omnes affectus prosequutiui conueniunt inter se mutua quadam affinitate, & propterea conueniunt aliquatenus quoad vim etiam dilatandi, tum

metaphoricè, tum propriè. Verum ea vis præeminet in delectatione, ideoque ipsi specialiter, ac antonomasticè attribuitur. Amor enim dilatat dispositiue tantum, quatenus fertur ad bonum secundum se, nec præsupponit apprehensionem præsentis eiusdem boni. Concupiscentia verò, quia fertur ad bonum, vt coniunctum cum absentia, solùmque præsupponit apprehensionem boni concupiti, vt præsentis non secundum se, sed tantum in causa, dilatat parum, vtpote constringente simul præuia apprehensione absentis boni. At delectatio, quia suboritur ad apprehensionem præsentis boni, dilatat perfectè, non quidem inducendo aptitudinem physicam recipiendi, quæ iam præsupponitur exercita, bene tamen affectiue informando animum ad modum continentis, plusquam contineret prius, atque inde redundante in corpus effusione, ac dilatatione congruente affectui. Subiungitur porro nonnunquam constrictio, non ex natura delectationis secundum se, quæ præsupponit bonum receptum, sed ex natura boni delectabilis, quando apprehenditur esse fugax, atque adesse periculum, vt elabatur, & perdat. Sed tunc delectatio est coniuncta cum superaddita sibi concupiscentia, aut timore, atque ex iis, & non ex ipsa delectatione provenit constrictio.

Ad 3. Nihil obstat, quominus insit alicui per accidens, & extrinsecus, oppositum eius, quod conuenit sibi per se, & ex sua præcisa natura. Tametsi igitur delectatio sit per se quietatiua naturæ appetentis; potest nihilominus esse sitibunda, & irrequieta ratione obiecti, vel nondum habiti adæquatè, & quoad omnes suas partes, vel fugacis, aut insufficientis ex sua natura. Idemque dicitur suo modo circa fastidium, vt patet clarè ex dictis ad questionem.

Ad 4. Quies perfectæ, & non permixta cum inquietudine, nec coniuncta cum perturbatione organi corporalis iuuat vsum rationis, & scientiam, atque de huiusmodi quiete sermo est in textibus obiectiōis. Neutrum autem conuenit quieti, quæ est propria appetitus sensitiui, & passionis, ideoque huiusmodi quies impedit indirectè vsum rationis, & nonnunquam etiam directè, vt expositum est superius.

Ad 5. Aliquas delectationes inducit recta ratio, atque per eas non impeditur vsum rationis. Alias verò inducit ratio apparens, & fallax, alias sola cognitio sensus, atque per istas contingit impediri vsum rationis, tum practicæ aliquando, tum vniuersalius etiam speculatiuæ, vt distinctum est superius. Nec obstat diuersitas potentiarum, quia eadem anima substantia concurrat ad omne genus operationum, ideoque redditur debilior ad aliquas operationes per exercitium maxime intensum aliarum. Licet autem intellectus non subordinetur appetitui sensitiui per modum imperij, de quo fuit sermo in quæst. illa 4. subordinatur tamen dispositiue, quatenus intellectus dependet indirectè ab organo corporeo, cuius dispositio alteratur, ac inuertitur per actum appetitus sensitiui.

Ad 6. Operatio, & delectatio ad eam consequens, constituunt vnum finem adæquatum; ita tamen vt operatio sit finis partialis præcipuus, & magis intentus à natura, delectatio verò sit finis secundarius, & minus intentus ab eadem. Vnumquodlibet autem partiale perficitur per coniunctionem cum sua comparte, tametsi ignobiliori. Perficit igitur delectatio operationem. Quia verò operatio, quatenus causatiua delectationis, operatur vitaliter, & ab intrinseco, necesse est, vt operans melius habeat superaddita delectatione: quia operatio immanens est perfectiua

perfectiua suæ causæ. Neque hinc sequitur operationes esse simpliciter propter delectationes, & non è conuerso: quia in omni genere nobilior, ac præeminentior habet rationem finis simpliciter; & tantum secundariò, atque cum subordinatione, quod est ignobilior. Quo pacto dicitur corpus esse propter animam, & non è conuerso; tamen corpus etiam perficiat animam, & eatenus habeat rationem finis secundarij. Eodem igitur modo delectatio habet rationem finis respectu operationis, & vt talis potest mouere ad operandum.

Ad 7. Perfectio operationis est duplex, alia naturalis, & alia moralis. Perfectionem naturalem adicit semper operationi quælibet delectatio; moralem verò sola delectatio conformis rectæ rationi, & regulata per eandem. Vnde obiectio laborat æquiuocatione.

Q V Æ S T I O XX.

Vtrum delectatio sit mensura bonitatis rerum omnium?

Videtur non esse. 1. Quia aliqua delectationes sunt malæ ex sua natura. Imò omnes delectationes sensibiles habent adiunctam sibi aliquam malitiam, tum quia impediunt aliquatenus vsum rationis, vt dictum est in questione præcedenti, idque èd magis, quò maiores sunt, vt pater in delectationibus Venereis, quæ sunt maiores reliquis omnibus corporalibus, proptereaque absorbent penitus, atque suspendunt vsum rationis, ligantque totaliter intellectum, vt dicitur lib. 7. Ethic. cap. 11. tum quia quod prosequitur improbus quisque, & expers rationis, fugit verò compos rationis, idemque probus, ac virtuosus, est malum, quia vt dicit Philosoph. lib. 10. Ethic. cap. 5. *Virtuosus est mensura, & regula humanorum actuum; atque spiritalis iudicat omnia*, vt dicitur 1. ad Corinth. 2. 15. Fugit autem delectationes corporales probus quisque, ac virtuosus, & eandem prosequuntur bestia; & pueri, atque improbi quique, & èd magis quò sunt deteriores. Impossibile porò est, vt quod est malum, aut habet adiunctam malitiam sit mensura bonitatis.

2. Summum in vnoquoque genere est mensura ceterorum, vt dicitur lib. 10. metaph. text. 3. Delectatio autem non est summum bonum: quia operatio, quæ est causa delectationis, est melior eadem. Deinde summum bonum nulla additione fit maius. Delectatio autem est melior superaddita virtute. Ac demum, quod est summum bonum, est bonum semper, ac vniuersaliter. Non autem omnis delectatio est bona, sed plures sunt malæ tum moraliter, tum etiam naturaliter, vt pote nocentes, & animo, & nonnunquam corpori. Ergo delectatio nequit esse vniuersalis mensura, & regula bonitatis.

3. Causa est mensura effectus, & non è conuerso. Operatio autem est causa delectationis, & non è conuerso, vt dictum est quæst. 18. Ergo operatio magis, quàm delectatio est mensura bonitatis. Vnde delectationes iudicantur esse bonæ, vel malæ, quia consequuntur ad operationes bonas, vel malas; & non è conuerso.

4. Amorem, & concupiscentiam non minùs, quàm delectationem causat vnumquodque obiectum, maiorem, vel minorem, prout contigerit ipsum esse magis, vel minùs bonum. Et præterea iidem affectus amoris, & concupiscentiæ, ac desiderij sunt noti vnicuique non minùs, quàm delectationes. Licet igitur mensurare bonitatem obiecto-

rum omnium amore, & concupiscentia, seu desiderio non minùs, aut aliter, quàm delectatione. Nulla igitur speciali ratione conuenit delectationi, vt sit mensura bonitatis.

Art. 1. Respondetur. Finis est mensura, & regula eorum, quæ sunt ad finem. Dictum autem est, delectationem simul cum operatione, ad quam subsequitur, & cum qua facit vnum, velut eius forma, habere rationem finis. Ergo delectatio simul cum operatione, ad quam subsequitur, est mensura, & regula bonitatis ceterorum omnium, tum affectuum, tum etiam obiectorum, respectu vniuscuiusque. Quia verò in concreto ex operatione, & delectatione subsequente, delectatio habet rationem quandam specialem finis, quam non habet operatio ipsa, quatenus delectatio est finis etiam tanquam terminus vltimus, vltra quem nullus est progressus agentis circa vnumquodque obiectum; propterea delectationi potissimum attribuitur ratio regulæ, ac mensuræ bonitatis. Qua de causa Philosophus lib. 7. Ethic. cap. 11. dicit, delectationem esse finem architectum, hoc est principalem, ad quem respicientes, vnumquodque, hoc quidem bonum, hoc autem malum simpliciter dicimus. Atque Augustinus ad illud Psalm. 7. 10. *Scrutans cordas, & renes Deus: finis, ait, cura, & cognitionis est delectatio ad quam quis nititur peruenire*. Confirmatur, quia simplicia habent rationem regulæ, & mensuræ respectu mixtorum sui generis. Delectatio autem habet bonitatem simplicissimam, maximèque impermixtam malo. Quia concupiscentia fertur ad bonum absens, ideòque habet bonitatem infectam malo aliquo, ex absentia boni. Et similiter amoris deest aliqua ratio bonitatis quatenus deest ratio præsentia ex parte obiecti, atque eodem modo ceteris affectibus admiscetur ratio mali aliqua, vt patebit in progressu.

Art. 2. Sola delectatio est, quam nulla inficit admixtio malitiæ, iuxta tamen modificationem mox adhibendam. Quia est de bono præsentis, ac possessio, ac proinde circa eius obiectum, quò obiectum eius est, nullus superest locus, aut sollicitudini, & inquietudini concupiscentiæ, ac desiderij, aut amaritudini doloris, ac tristitiæ. Qua de causa dixit Philosophus lib. 2. Ethic. cap. 2. *Ridiculum esse querere ab aliquo, propter quid velit delectari*. Quia nimirum perinde id est, atque querere, propter quid velit purum bonum, purumque volubile. Vnde quoad hoc præeminet delectatio operationi, ad quam consequitur. Quia operatio plerumque est laboriosa, & habet adiunctam fatigationem, quam inducit, vel difficultatem, cum qua pugnat, quàmque superat. Delectatio verò imponit finem toti molestiæ, & adiungit cumulum putæ bonitatis, ac iucunditatis. Igitur delectatio est mensura bonitatis reliquorum omnium affectuum, omniumque operationum. Quia verò omnia sensibilia, quæ sensibilia sunt, habent pro fine substantias sensitiuas, atque ipsæ substantiæ sensitiuæ habent rursus pro fine operationem, atque pro fine reliquarum operationum habent operationem, seu actum præcipuæ, maximæque bonitatis; concluditur delectationem esse finem modo dicto rerum omnium sensibilibum, quæ sensibiles sunt. Paret autem eandem esse proportionaliter rationem de bonis intelligibilibus infra Deum, comparatione delectationis spiritalis. Igitur delectatio in genere est regula bonitatis omnium rerum infra Deum, sensibilis quidem sensibilibum, intellectualis verò intelligibilibum.

Art. 3. Sicut autem delectatio in genere est mensura, & regula bonitatis in omni alio genere: ita summa delectatio est mensura, & regula bonitatis reliquarum omnium delectationum. Quia verò